Proverbe - Comentarii Jean Koechlin

Folosindu-Se de cel mai înţelept dintre cei mai înţelepţi, de Solomon (despre a cărui înţelepciune citim în 1 Împăraţi 4.29-34), Dumnezeu ne-a dăruit „Proverbele“, „Cartea Înţelepciunii“, carte care se adresează tuturor, dar în mod deosebit tânărului (v. 4). Da, ţie, tânăr credincios ajuns la vârsta reflectării şi a judecăţii personale, îţi este dedicată cartea aceasta! A fost scrisă special pentru tine, pentru că a sosit momentul orientării tale, a alegerilor tale decisive. În şcoala lui Dumnezeu, unde se urmăreşte educarea ta în spirit creştin, sub autoritatea şi exemplul părinţilor tăi (v. 7-9), cartea Proverbe constituie unul dintre „manualele“ de bază. Ea conţine definiţii, reguli (şi aplicaţii ale lor), exerciţii, exemple de urmat şi altele care nu trebuie urmate. Înţelepciunea (Cuvântul cu care ea se identifică) este în acelaşi timp o Persoană care învaţă şi care îndrumă paşii acelora pe care ea îi numeşte fiii Săi.Asemeni cărţii psalmilor, care începea cu punerea deoparte a celui credincios (Psalmul 1.1), şi aici vom putea vedea cum cea dintâi instrucţiune dată fiului îl previne să evite „calea celor păcătoşi“, a celor care caută să-l ispitească spunându-i: „Vino cu noi“ (v. 11). Înţelepciunea îi arată unde duce această cale şi îl pune în gardă: „fiul meu, să nu porneşti la drum cu ei“ (v. 15; citiţi Efeseni 5.11)!

Înţelepciunea şi-a luat ca obligaţie educarea „fiilor“ ei (a ucenicilor ei), însă, în aceeaşi măsură, ea se îndreaptă şi spre cei din afară, pentru a-i invita şi pe alţii să devină ucenici. Dumnezeu nu a dat Cuvântul Său numai pentru îndrumarea (sau: instrucţia, corectarea, disciplinarea, atenţionarea) celor credincioşi. Biblia este în acelaşi timp Evanghelia harului, care le arată celor neconvertiţi calea mântuirii. Priviţi Înţelepciunea – şi prin ea pe Domnul Isus – cum caută cu stăruinţă sufletele, pretutindeni pe unde sunt ele rătăcite! Sunt cunoscute acele locuri zgomotoase, în care lumea petrece pentru a uita, mai cu seamă dacă le vom fi frecventat şi noi înainte de întoarcerea noastră la Dumnezeu. Pentru a-Şi face auzit glasul peste toată această gălăgie, Înţelepciunea strigă (comp. cu Ioan 7.37 şi 12.44); şi acest Cuvânt pe care Dumnezeu îl vesteşte pretutindeni are un dublu efect: mântuire pentru unii şi condamnare pentru alţii (comp. cu Fapte 17.32-34).Pentru cei care refuză să asculte (şi, vai, sunt numeroşi aceştia), aceeaşi voce care astăzi face să răsune chemarea stăruitoare a harului va deveni într-o zi ironică şi cutremurătoare (v. 26). Atunci va fi prea târziu (comp. v. 28 cu Amos 8.12). Însă cei care ascultă vor locui în siguranţă, fără să se teamă de judecată (v. 33), şi vor fi beneficiarii promisiunii din v. 23: „Voi revărsa Duhul meu peste voi, vă voi face cunoscut cuvintele mele...“

Înainte de a „lua în mâini“ educarea „fiului“, Înţelepciunea îi testează înclinaţiile: este „fiul“ hotărât să se lase învăţat, pentru a găsi cunoştinţa lui Dumnezeu? (v. 5); se supune el de bunăvoie disciplinei din această „şcoală“?; pentru că, în adevăr, nicio învăţătură nu este profitabilă dacă nu este însoţită de dorinţa de a dobândi cunoştinţă şi nici dacă lipseşte conştientizarea importanţei ei. În felul acesta ne putem explica cum se poate întâmpla ca un şcolar rău să devină dintr-o dată un bun elev: se schimbă brusc din momentul când ajunge să înţeleagă că viitorul lui depinde de munca lui.Înţelepciunea şi priceperea ni se oferă ele însele. Dumnezeu nu limitează darurile Duhului Său (Ioan 3.34). În acelaşi timp însă, noi trebuie să le urmărim, să le căutăm activ prin rugăciune (v. 3; comp. cu 1 Corinteni 14.1). Versetele 1-4 îl invită pe cel credincios să facă un efort înşeptit: dacă vei primi cuvintele..., păstra poruncile..., pleca urechea..., îndrepta inima..., striga..., căuta..., cerceta... Într-adevăr, dacă inima noastră nu este angajată ferm şi personal, cea mai bună educaţie nu ne va putea păzi mult timp (v. 10,11; vezi Daniel 1.8). Tendinţa noastră va fi să ne adaptăm mediului în care ne vom afla: vom fi la discreţia influenţelor negative (v. 12-22); şi, de asemeni, ziua plecării de acasă ar putea marca o întorsătură fatală pentru noi (citiţi 1 Corinteni 15.33).

Pentru tine, tânăr credincios, răsună aceste cuvinte pline de dragoste ale Tatălui ceresc: „Fiul meu, nu uita...“ (v. 1). Expresia „fiul meu“ se repetă de paisprezece ori în cap. 1-7. Citându-le evreilor Proverbe 3.11,12, apostolul va fi obligat să le spună: „Aţi uitat de tot îndemnul care vă vorbeşte ca unor fii...“ (Evrei 12.5,25). În ce ne priveşte, să luăm bine seama la avertismentele pe care le găsim în aceste capitole, gândindu-ne la Cel care ni le adresează.Bunătatea şi adevărul sunt de nedespărţit: ele corespund perfect naturii Dumnezeului dragostei şi al luminii. Şi, pentru că noi suntem copiii acestui Dumnezeu, se cuvine să gravăm bunătatea şi adevărul pe inimile noastre (v. 3)!Există o pricepere care se caută prin rugăciune (am învăţat aceasta din cap. 2): este priceperea prin care Duhul Sfânt ne ajută să pătrundem gândurile lui Dumnezeu: ferice de toţi cei care o găsesc (v. 13)! Însă există şi una în care nu am voie să-mi pun încrederea: este propria mea pricepere (v. 5). Nu pot în acelaşi timp să mă sprijin şi pe priceperea mea şi să mă încred şi în Dumnezeu din toată inima; să urmez şi raţionamentele mele... şi instrucţiunile de sus. „Nu fiţi înţelepţi în ochii voştri“, recomandă Romani 12.16, reluând v. 7 din capitolul nostru.

Învăţăturile Înţelepciunii trebuie reţinute! Acest lucru va fi benefic în primul rând pentru viaţa sufletului meu. „Omul nu va trăi numai cu pâine, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu“ (Luca 4.4). Ele îmi vor fi o adevărată podoabă a harului „pentru gâtul“ meu (v. 22; cap. 1.9; cap. 4.9); mersul îmi va fi întărit ziua, iar noaptea mă voi putea odihni în siguranţă. Somnul îmi va fi dulce (v. 24). De unde atunci şovăirile şi judecăţile greşite, care mă fac să mă poticnesc chiar şi ziua? De unde temerile şi frământările interioare, care mă asaltează uneori şi noaptea? Acestea apar pentru că am pierdut din vedere învăţăturile Domnului; am abandonat simpla încredere în El (v. 26), alegând să raţionez după mintea mea.În al doilea rând, Dumnezeu, care-mi cunoaşte inima egoistă, îmi aminteşte şi care-mi sunt îndatoririle faţă de aproapele meu (v. 27; Luca 6.30). Pentru că sunt copilul Lui, El aşteaptă de la mine o îndreptare totală, fără cel mai mic compromis în fapte, cuvinte sau intenţii. Blândeţea şi bunătatea sunt virtuţi de care lumea profită pentru a-l jefui pe creştinul care le manifestă, dar cel credincios nu va fi niciodată în pierdere, pentru că Dumnezeu dă un mai mare har, după cum anunţă Iacov, citând v. 34 (Iacov 4.6).

Copilul cu părinţi creştini începe să dobândească noţiunile elementare ale înţelepciunii lui Dumnezeu din familie. Negarea, dispreţuirea sau abandonarea (v. 2) „învăţături bune“ primite în casa părintească sunt tot atâtea atitudini care nu pot fi binecuvântate şi prea adesea ele constituie punctul de lansare în pierderea mărturiei în viaţă (comp. v. 10 cu Exod 20.12).„Tatăl va face cunoscut copiilor adevărul Tău“ (Isaia 38.19). Învăţătura creştină este în responsabilitatea capului de familie. Adesea tatăl le transmite copiilor săi ceea ce, la rândul său, el însuşi a primit de la părinţii săi (Psalmul 78.4-6). Solomon, scriitorul inspirat al Proverbelor, îşi amintea, cu siguranţă, de cele din urmă cuvinte ale tatălui său, David (v. 3; 1 Împăraţi 2.1-3).Versetele 11-13 ne instruiesc cu privire la umblare, în timp ce v. 14-19 cuprind amănunte cu privire la cale. Ne este descrisă cărarea celor răi tocmai pentru a şti să o evităm şi pentru a porni cu hotărâre pe cărarea celor drepţi. Aceasta este „ca lumina strălucitoare, care luminează tot mai mult, până când ziua e deplină“ (v. 18). Înţelepciunea este un domeniu în care, în mod normal, se progresează puţin câte puţin (comp. Luca 2.52). Oprirea din această creştere, cauzată de o conştiinţă aflată într-o stare rea, este, în schimb, un lucru anormal.Fie ca v. 18 să poată rezuma viaţa fiecăruia dintre noi!

Simţurile celui credincios (ilustrate în aceste versete de organele vitale) trebuie să rămână în totalitate sub controlul Înţelepciunii. Această Înţelepciune, drag prieten creştin, îţi este pusă la dispoziţie de Dumnezeu (Iacov 1.5), pentru că tu ai răspunderea să-ţi controlezi urechile (v.

20), ochii (v. 21,25), picioarele (v. 26,27; vezi Psalmul 119.101), gândurile, buzele (cap. 5.2) şi, mai presus de toate, inima, centrul motor care guvernează întreaga fiinţă (v. 23). Ţine de tine ca inima să nu-ţi fie prinsă (în cursă). Câţi nu şi-au irosit viaţa şi nu au vărsat lacrimi amare, pentru că, în tinereţea lor, au lăsat să se dezvolte în ei afecţiuni care nu erau după voia Domnului...Dacă buzele sunt poarta de ieşire a inimii, ochii sunt principala poartă de intrare. Să veghem ca ochii noştri să privească drept înainte, spre Isus, ţinta alergării credinţei (Evrei 12.2)! În felul acesta, nicio lăcomie nu va putea găsi acces de bunăvoie în inima noastră.Versetul 8 şi următoarele descriu mizeria celui care se lasă deturnat de „străină“, a celui care şi-a dat anii „celui nemilos“ (v. 9). I-am dat şi noi deja prea mulţi ani lui Satan, înainte de convertirea noastră. Am mai dori oare să reintrăm sub stăpânirea lui...?

„A te pune chezaş“ pentru cineva înseamnă a întări mărturia despre acea persoană că ea prezintă garanţie în dreptul angajamentelor pe care şi le-a luat. Deşi porneşte de la un sentiment aparent bun, Dumnezeu urăşte acest gen de chezăşie: în primul rând, pentru că exprimă încrederea în om, iar în al doilea rând, pentru că se angajează în mod nechibzuit viitorul, care nu-I aparţine decât Lui (Ieremia 17.5; Iacov 4.13,14).Versetele 6-8 îi îndeamnă pe cei leneşi să facă o vizită la furnicar. Ce lecţii utile putem învăţa de la acest mic popor muncitor: hărnicie, perseverenţă, prudenţă, ordine, întrajutorare, disciplină de bunăvoie! Niciuna nu stă degeaba, iar dacă povara uneia este prea grea, o tovarăşă îi vine repede în ajutor. Să învăţăm şi noi să luăm seama la exemplele vii pe care Dumnezeu ni le pune la dispoziţie ici şi colo în creaţia Lui!După ce am înţeles din cap. 4 şi 5 că mădularele celui credincios trebuie păzite şi sfinţite în totalitate pentru Dumnezeu (4.21-27; 5.1,2), în cap. 6 (v. 12-19) vedem cum mădularele omului firesc sunt puse în slujba răului. La fel a fost şi starea noastră pe când eram robi ai păcatului, dar am fost eliberaţi! Şi tot Romani 6.18 şi 19, care ne aminteşte acest mare adevăr, ne îndeamnă cu tărie să ne punem de acum mădularele în slujba dreptăţii, dându-le, ca roabe, pentru sfinţire.

Încă de la începutul cărţii, tânărului creştin i-a fost amintit (tot ca o îndatorire de frunte, imediat după teama de Domnul) să asculte de părinţi şi să li se supună lor (cap. 1.8,9). Versetele 20-22 fac o revenire asupra acestui subiect important, pentru a da învăţăturii oferite de tată şi de mamă acelaşi loc pe care Deuteronom 11.18,19 îl atribuie cuvintelor lui Dumnezeu (vezi şi Proverbe 23.22). A asculta de părinţi înseamnă, în lumina acestor versete, a asculta de Dumnezeu: lucru nu numai „drept“ (Efeseni 6.1), ci şi „plăcut în Domnul“ (Coloseni 3.20). Fie ca această ascultare să se vadă în căminele creştine cu atât mai mult cu cât ea dispare atât de repede în lumea zilelor noastre! (2 Timotei 3.2). Influenţei căminului i se opune încă o dată cea a femeii străine, care personifică păcatul (cap. 2.16; 5.3,20, apoi 7.5). Să nu fim surprinşi de aceste avertismente repetate. Ştim din experienţă că ispitele îşi înnoiesc atacul; şi vor fi cu atât mai puternice, cu cât vor întâlni în gândurile sau în obiceiurile noastre necurăţii nejudecate.La rândul ei, lenea deschide larg porţile pentru poftele cărnii, aşa cum putem învăţa şi din istoria lui David şi a îngrozitorului său păcat (2 Samuel 11).

Capitolul 7 prezintă cu solemnitate pericolul la care femeia străină îl expune pe tânărul fiu al înţelepciunii. Asistăm la o adevărată vânătoare a sufletului (comp cu 6.26): Ea stă la pândă; această femeie destrăbălată, gălăgioasă şi fără astâmpăr (v. 11), care-şi ascunde intenţiile perverse sub înveliş religios (v. 14), umblă de colo-colo, pândindu-şi prada la adăpostul nopţii. Armele ei sunt cuvintele dulci şi clipitul seducător al pleoapelor (cap. 2.16; 5.3; 6.25). Victima ei este un tânăr uşuratic, fără ocupaţie, învins mai dinainte, pentru că nu are voinţă şi pentru că este dominat de simţuri.Scena este repede jucată: inconştient, fără minte, el „a mers deodată după ea“. Laţul „păsărarului“ – adică al lui Satan – este închis deodată (v. 23; Psalmul 91.3). Prea târziu...! Plăceri de o clipă, dar cu ce preţ plătite! „Îşi pierde viaţa...“ şi nu ştie.Tineri creştini, voi sunteţi şi mai responsabili, pentru că aţi fost preveniţi de toate acestea. În plus, ştiţi şi unde poate fi găsită resursa: „Cum îşi va ţine tânărul curată cărarea? Păzindu-se după Cuvântul Tău“ (Psalmul 119.9). Gândiţi-vă la exemplul lui Iosif şi la răspunsul lui categoric, prezentat în Geneza 39.9, iar în ceasul pericolului, strigaţi la Cel care oricând „poate să-i ajute pe cei ispitiţi“ (Evrei 2.18).

Acum Înţelepciunea se întoarce spre cei pierduţi şi îşi face auzită lămurit chemarea ei de har (la fel ca în cap. 1). De astă dată se aşază pe înălţimi, în mijlocul drumurilor, la porţile oraşelor, pretutindeni pe unde trece lumea. Răspântia (v. 2) este locul de drum unde avem ocazia să schimbăm direcţia şi acolo vedem că sunt trimişi şi slujitorii împăratului din parabolă, ca să caute şi să poftească pe câţi vor găsi (Matei 22.9). Proverbe 9 ne va arăta că şi Înţelepciunea îşi are ospăţul pregătit (la fel ca Matei 22) şi că trimite invitaţii prin slujitori.Voi, care încă mergeţi pe calea cea largă, răspundeţi acum vocii insistente care vă cheamă la răspântie! Este vocea lui Isus. El vă vrea fericiţi. El vă spune lucruri minunate, cuvinte drepte, limpezi şi adevărate, tuturor celor care-L ascultaţi (v. 6,9). El are puse deoparte comori care nu se pot compara cu aurul sau cu argintul acestei lumi şi dă moştenire „avuţii trainice“ (v. 18), „adevărate“, „bunuri viitoare“ (Evrei 10.1), „o avere mai bună şi statornică“ (Evrei 10.34). Cât de glorios este „ceea ce a pregătit Dumnezeu pentru aceia care-L iubesc“ (1 Corinteni 2.9; comp. cu v. 17-21)!

Cele pe care „le-a pregătit Dumnezeu pentru aceia care-L iubesc“ (1 Corinteni 2.9) izvorăsc din Hristos. El este „Înţelepciunea lui Dumnezeu (care este) în taină, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veacuri spre gloria noastră“ (1 Corinteni 2.7; 1.30). Versetele 22-31 ridică cortina de peste evenimentele derulate înainte de lucrurile create şi ne poartă atât de departe cât pot pătrunde gândurile noastre. Înţelepciunea era deja acolo, o Persoană alături de Dumnezeu: Fiul alături de Tatăl, într-o plinătate reciprocă de dragoste şi de bucurie, pentru a concepe, apoi pentru a înfăptui împreună actul creaţiei. De aici mai învăţăm un lucru extraordinar: înainte să fi existat un singur om, înainte chiar să fi fost pământul, pentru a-l susţine, înainte şi de „începutul pulberii lumii“, noi, tu şi eu, eram deja cunoscuţi şi iubiţi. „Desfătările Mele erau în fiii oamenilor“ (8.31) este minunata declaraţie a Preaiubitului lui Dumnezeu dinainte de a exista timpul. El nu voia să Se bucure singur de dragostea Tatălui. De aceea, întreaga lucrare pe care plănuise să o facă urmărea acest scop: să-i introducă pe oamenii salvaţi şi făcuţi desăvârşiţi în propria Sa fericire, în gloria lui Dumnezeu, Tatăl Său.

Cuvântul care „era la început cu Dumnezeu“, şi care „era Dumnezeu“, a coborât pentru a le vorbi oamenilor şi pentru a li-L descoperi pe Tatăl (este măreţul subiect al Evangheliei după Ioan). Însă acest Cuvânt care nu a rămas singur cu Dumnezeu, ci „şi-a construit casa“ (v. 1) în mijlocul oamenilor (Ioan 1.14 notă: „Şi-a ridicat cort printre noi“), este totodată Înţelepciunea. Ea întâi invită la masă: „Veniţi... mâncaţi... beţi“ (v. 5, comp. cu Ioan 6.51). Cel dintâi lucru pe care îl oferă Înţelepciunea este înviorarea (apoi învăţătura, îndrumarea, instrucţia). Domnul Isus întâi umple inimile şi apoi duhul şi mintea, deoarece, dacă dragostea pentru El nu se află înaintea „poruncilor Lui“, nici pe acestea nu vom fi capabili să le păzim.Învăţătura Înţelepciunii se deschide cu începutul. Şi ce găsim la început? Teama de Domnul (v. 10), altfel spus, conştientizarea autorităţii Celui care ne învaţă! Din respect pentru Dumnezeu, trebuie să dăm importanţă fiecărui cuvânt al Său şi acest respect să nu ne lipsească niciodată când citim Biblia.În lume, o altă voce caută să-i „abată“ pe oameni: este cea a nebuniei (şi a păcatului)! Împrumutând înfăţişarea Înţelepciunii (comp. v. 4 cu 16), ea ne oferă posibilitatea să ne bucurăm de „plăcerile trecătoare ale păcatului“ (Evrei 11.25). Dar să privim mai de aproape la feţele invitaţilor ei: la masa sinistrului ei ospăţ stau morţii (v. 18; 2.18,19).

Începând cu acest capitol, Proverbele se prezintă sub forma unor fraze inspirate de Înţelepciune, cărora nu ne va fi uşor să le înţelegem întotdeauna ordinea şi nici să le desprindem ideile principale. Din lipsă de spaţiu, nu ne vom putea opri aici decât la un număr restrâns de versete (însă pentru un studiu mai aprofundat ne putem folosi de lucrarea: „Etude sur les Proverbes“ – „Studiu asupra Proverbelor“, de Henri

Rossier).Cel dintâi verset are rol de introducere generală: „Un fiu înţelept îl înveseleşte pe tată“ (v. 1). El este completat de v. 24 din cap. 23: „Tatăl celui drept va avea multă bucurie“ (vezi şi 15.20; 17.21,25; 29.3). Să ne gândim la satisfacţia pe care o au părinţii noştri când văd la noi manifestări ale trăsăturilor dreptăţii şi înţelepciunii conform gândului lui Dumnezeu. Şi ce să mai spunem când, privind mai sus, spre necurmata plăcere a Tatălui, Îl vedem pe Dumnezeu admirând Înţelepciunea Fiului Său, arătată nu numai în veşniciile trecute, ci şi în timpul cât a străbătut acest pământ... (cap. 4.3; Matei 3.17; 17.5).Versetele care urmează ne arată în ce fel un fiu înţelept îşi onorează şi îşi bucură tatăl: Dreptatea practicată în lucrare (v. 4-5), în umblare (v. 9), în vorbire (v. 11,13,14) – iată ce a manifestat Domnul Isus şi ceea ce a stârnit o bucurie infinită în inima Tatălui Său (vezi Ioan 8.29)!

Un om drept este recunoscut mai ales după limbajul său (comp. cu Matei 26.73). Acordăm noi suficientă atenţie acestui aspect, de a nu rosti vorbe grele, cuvinte necuviincioase sau nebune? (Efeseni 4.29; 5.4). Dacă suntem dintre aceia care obişnuim să spunem orice ne trece prin minte, atunci v. 19 şi 20 ni se adresează în special nouă.„Limba celui drept este argint ales“: ea filtrează necurăţiile şi nu lasă să treacă decât ceea ce are valoare. În inima credinciosului pulsează două izvoare şi amândouă curg prin aceeaşi poartă a buzelor (Iacov 3.9-11): fântâna vieţii (v. 11; comp. cu Ioan 4.14), care îi poate înviora pe mulţi (v. 21), şi izvorul de necurăţie al cărnii, din care ţâşnesc toate gândurile rele (Matei 15.18-19; Proverbe 12.18). Înţelepciunea ne va arăta, prin intermediul învăţăturii ei, când să vorbim şi când să tăcem (de citit rugăciunea din Psalmul 141.3).Versetele 24-30 compară sfârşitul celui rău cu al celui drept. Cel rău se teme (v. 24), dar teama lui nu este frica de Domnul, ci o groază nedefinită şi superstiţioasă, care are la orizont moartea, pentru care el nu este pregătit (Iov 15.20-21). Cât de diferită de aceasta este calea celui credincios! În ce priveşte viaţa prezentă, Dumnezeu îi împlineşte dorinţele drepte (v. 24), iar cât despre viitor, inima i se bucură într-o aşteptare fericită (v. 28).

Putem remarca cum, în aproape fiecare verset al acestui capitol, partea şi caracterul celui drept sunt puse în antiteză cu cel rău. La fel este şi în viaţa de zi cu zi a copilului lui Dumnezeu: aşezat alături de cei necredincioşi din această lume, credincioşia sa scoate în evidenţă (prin contrast) nelegiuirea lor (şi invers): un om drept în mijlocul perversiunii, un om integru între oameni ai necredinţei...Versetele de la 9 la 14 prezintă în special aspectele vieţii în societate. Cel drept nu este chemat să trăiască singur. Prezenţa lui în mijlocul lumii care-l observă este o mărturie. Epistola către Tit ne îndeamnă să trăim drept... în veacul acesta, „pentru a împodobi“ – precum fac ilustraţiile unei cărţi – „învăţătura Dumnezeului nostru Mântuitor“ (Tit 2.10-12).„Înţelepciunea este cu cei smeriţi“ (v. 2). Credinciosul care rămâne lângă Dumnezeu nu are niciodată o părere înaltă despre sine. Cel mai bun remediu împotriva mândriei este să ne îndreptăm gândurile spre măreţia Domnului Isus.Versetul 12 pune în contrast mândria cu priceperea: astfel, în timp ce mândria este însoţită de nedreptăţirea aproapelui, priceperea mă va ajuta întotdeauna să găsesc motive de a-l considera pe celălalt superior mie (Filipeni 2.3).

Tendinţa inimii noastre egoiste este de a acapara şi de a reţine mai mult decât avem nevoie (v. 24,26). Să citim în Luca 6.38 ce drum ne recomandă Domnul Isus. Vom găsi aici că adevărata cale de a fi binecuvântaţi este să ne ocupăm de binele altora. Uneori, aceasta sfidează prevederea şi înţelepciunea omenească, dar Dumnezeu nu are aceeaşi aritmetică cu cea pe care o are omul. El răstoarnă calculele şi previziunile acestuia. Bogăţiile sunt întotdeauna o piedică pentru cei care se încred în ele (v. 28; comp. Marcu 10.24 cu 1 Timotei 6.17,18). Ambiţia noastră trebuie să fie aceea de a fi „bogaţi în fapte bune“.Cu toate acestea, există în lume un lucru de cea mai mare valoare, pe care suntem invitaţi să-l căutăm şi să-l câştigăm. Ce poate avea mai mare preţ decât sufletul? Pentru a-l răscumpăra pe al nostru, Domnul „a vândut tot ce avea“ (Matei 13.44-46). Da, „cel înţelept câştigă suflete“ (v. 30). Cunoaştem noi această fericită slujbă? Era a ucenicului Andrei (Ioan 1.41-43), dar poate fi şi a noastră, indiferent de vârstă sau de nivelul de cunoştinţă. De ce anume are nevoie în mod deosebit cel care vrea să câştige suflete pentru Domnul? Cu siguranţă, de o înţelepciune promptă în a prinde ocaziile (Efeseni 5.15,16) şi de o dragoste dispusă să găsească drumul înspre inimi (1 Corinteni 9.19,22)!

Cel drept este privit acum în viaţa sa de familie: cu soţia sa (v. 4), în casa sa (v. 7), lângă slujitorul său (v. 9), cu animalul său (v. 10), la munca sa (v. 11). Unde trebuie să se manifeste cel dintâi credincioşia celui credincios, dacă nu în relaţiile lui de familie şi în munca de zi cu zi?Învăţăturile Înţelepciunii nu trebuie confundate cu ceea ce, în lume, numim morală. Morala este o sumă de reguli de bună comportare, stabilite de oameni pentru propriul lor beneficiu; ele sunt exprimate deseori sub formă de maxime. Unele dintre ele, cu siguranţă, sunt împrumutate din creştinism, iar altele sunt inspirate de bunul simţ sau din experienţa vieţii în societate. Morala omului însă nu face loc intervenţiei lui Dumnezeu, în timp ce aici avem principii divine, transmise de Dumnezeu.Iacov 3.15 deosebeşte „înţelepciunea de sus“ de înţelepciunea acestui veac, „pământească, naturală“, sufletească, diabolică, cum a fost, de exemplu, cea prin care a vorbit Petru în Matei 16.22 şi care L-a determinat pe Domnul să-l numească „Satan“.Versetul 15 ne arată că omul este incapabil să judece singur dacă se află sau nu pe o cale dreaptă. Lumea este plină de astfel de nebuni care-şi îndreaptă paşii după morala omenească, în loc să asculte sfatul lui Dumnezeu.

„Cine îşi păzeşte gura îşi păzeşte sufletul...“ (13.3). Să nu ne mire faptul că în cartea Proverbe găsim atât de multe recomandări cu privire la folosirea limbii. Versetul 17 ne ajută să privim limba pusă în slujba adevărului. Un copil al lui Dumnezeu se face recunoscut prin aceea că spune întotdeauna adevărul, oricât l-ar costa (Efeseni 4.25). „Buza adevărului“ (v. 19) se împotriveşte buzelor mincinoase, care sunt „o urâciune pentru Domnul“ (v. 22).Versetul 25 ne sugerează o altă întrebuinţare pentru limba noastră: aceea de a înveseli, printr-un cuvânt bun, inimile întristate. Cuvântul bun prin excelenţă nu este oare vestea bună a Evangheliei? Prin ea pot să-i arăt colegului meu calea vieţii (v. 26).A arăta calea înseamnă a-L arăta pe Isus (Ioan 14.6) prin cuvintele mele, dar mai ales prin faptele mele! El este Fiul înţelept din cap. 13.1 care ascultă de îndrumarea (învăţătura) Tatălui Său (Ioan 8.49).Îl regăsim aici pe leneş alături de opusul lui, cel harnic (v. 24,27; 13.4). Neglijând chiar să-şi frigă vânatul (v. 27), cel leneş se lipseşte de hrană. Să ne amintim că, pentru a ne însuşi adevărurile biblice pe care le-am citit sau auzit, trebuie neapărat un efort personal (însemnări făcute şi reluate, versete învăţate pe dinafară etc.). Să nu fim leneşi („greoi“) la auzire (Evrei 5.11)!

„Lumina celor drepţi se bucură“ („arde voioasă“ – v. 9; comp. cu Psalmul 97.11). În adevăr, bucuria, dacă este în conformitate cu gândul lui Dumnezeu, face parte integrantă din mărturia pe care sunt chemaţi s-o dea copiii luminii. Un creştin trist este adesea un creştin posomorât, iar chipul îmbufnat este ca un ecran care ascunde strălucirea pe care trebuie s-o redea cel credincios.„Dar lampa celor răi se va stinge“ (v. 9; 24.20). Lipseşte uleiul! La fel li s-a întâmplat şi fecioarelor nechibzuite din parabolă (Matei 25.8): le lipsea viaţa din Duhul, necesară pentru întreţinerea luminii.„Din mândrie vine numai ceartă“ (v. 10). Când este vorba să ne explicăm disputele în care suntem prinşi, de obicei ne folosim de cu totul alte motive decât de cel al mândriei; cel mult, discernem orgoliul la adversarul nostru. Acest verset vine să ne trezească la realitate: Cearta trădează propriul meu orgoliu: vreau să am dreptate şi m-ar umili să cedez, când, de fapt, ar fi suficient doar să manifest Duhul lui Hristos, şi conflictul ar înceta îndată, iar victoria... ar fi repurtată (Matei 5.39,40; Geneza 13.8,9).„Învăţătura înţeleptului este un izvor de viaţă“ (v. 14). Suntem chemaţi să ne deschidem urechea spre aceia la care recunoaştem uşor înţelepciunea care vine de sus! Însă şi mai

câştigaţi am fi dacă am merge cu ei (v. 20). Cât despre inima noastră, cu ce fel de legături este prinsă ea?

„Înţelepciunea femeilor“ este privită vizavi de casa lor (v. 1). În secolul nostru, când femeia căsătorită îşi caută un rol important în mai toate domeniile, mai puţin în propriul ei cămin, este important de subliniat ce învăţătură ne dă Biblia şi în această privinţă (Tit 2.5). Oare să fie nevoie de mai puţină înţelepciune divină când este vorba de educarea copiilor noştri?! Chiar dacă obligaţiile zilnice din gospodărie le par unora prea umilitoare şi prea monotone, ele au mare preţ înaintea Domnului.Mai multe versete redau, în continuare, modul în care este văzută nebunia în ochii lui Dumnezeu. Felul Său de a o privi nu are nimic comun cu criteriile lumii (1 Corinteni 1.19,20). Una dintre caracteristicile nebunului este că îşi bate joc de păcat (v. 9), iar aceasta echivalează cu dispreţuirea crucii prin care s-a plătit înlăturarea păcatului. Şi nu există insultă mai mare la adresa lui Dumnezeu decât dispreţuirea crucii!Versetul 13 defineşte, prin contrast, bucuria celui necredincios şi a celui credincios. Creştinul are speranţă şi aceasta îi menţine bucuria în inimă chiar şi când trece prin necazuri; el poate fi uneori întristat, dar întotdeauna se bucură (2 Corinteni 6.10). Pentru cel din lume însă, „chiar când râde, inima este plină de durere“ (v. 13). Ce sărmană şi sinistră bucurie, care nu face altceva decât să mascheze, pentru o clipă, perspectiva înspăimântătoarei judecăţi care va veni!

„Cel iute la mânie se poartă cu nebunie“ (v. 17; comp. cu Eclesiastul 7.9), dar „(în cel) încet la mânie este mare pricepere...“ (v. 29; vezi şi Iacov 1.19). „Încet la mânie“ este o trăsătură pe care o găsim deseori pe paginile Scripturii, însă atribuită lui Dumnezeu (Exod 34.6; Numeri 14.18 etc.). În ce ne priveşte, câte fapte nu facem la mânie şi câte cuvinte nu rostim în astfel de momente, pe care apoi le regretăm amarnic...! În loc să dăm la iveală „un duh nerăbdător“, mai bine această „mare pricepere“, ca, înainte de a permite mâniei să explodeze din fiinţa noastră, să facem loc unei clipe de cugetare sau, şi mai bine, de rugăciune. Vom constata o dată în plus că nu avem niciun motiv întemeiat să ne mâniem; iar când suntem în acord cu voia lui Dumnezeu, vom fi în stare să aşteptăm cu răbdare intervenţia Lui (comp. 1 Împăraţi 22.24,25).„Ferice de cine se îndură de cei întristaţi“ (v. 21). Sub pretext că faptele bune nu au nicio valoare în împlinirea mântuirii noastre, tindem să neglijăm aspectul lucrărilor, însă nu trebuie să pierdem din vedere că invitaţi „să fie cei dintâi în fapte bune“ (Tit 3.14) sunt chiar copiii lui Dumnezeu – şi toate acestea fără a ignora faptul că problema sufletului contează mai mult decât cele materiale.Versetul 25 ne reaminteşte de Martorul desăvârşit şi totodată de ceea ce trebuie să caracterizeze orice mărturie autentică: să le arate sufletelor calea eliberării: „un martor adevărat scapă suflete“.

Despre mijloacele de a ne înfrâna propria mânie am învăţat: acestea sunt răbdarea şi rugăciunea. Acum ne stă în atenţie un remediu pentru a stăvili mânia altora şi acest balsam incomparabil se numeşte „un răspuns blând“ (v. 1). Răspunsul umil şi paşnic al lui Ghedeon dat oamenilor din Efraim (Judecători 8.1-3) a fost cel mai în măsură să înăbuşe mânia lor; iar biruinţa câştigată atunci de acel om al credinţei nu a fost nicidecum una neînsemnată, câtă vreme Ghedeon era numit ofensativ „Ierub-Baal“ (Apere-se Baal), deoarece el însuşi dăduse prilej la aceasta. La polul opus, „un cuvânt aspru“ (ofensator) provoacă răni (ofense) greu de vindecat.Să ne oprim şi asupra v. 5, 10 şi 12 (precum şi v. 31,32): tema lor centrală este mustrarea şi corectarea, ca mijloace de avertizare, puse în calea noastră tocmai pentru ca, ţinând cont de ele, să evităm să începem din nou să facem răul. Chiar dacă aparenţele nu sprijină aceeaşi idee, cap. 13.24 afirmă că părinţii îşi manifestă dragostea faţă de copiii lor prin chiar faptul că îşi disciplinează copiii. Acelaşi adevăr îl prezintă şi Evrei 12.6, în care rolul de părinte Îl are Însuşi Dumnezeu. Secretul pentru a accepta mustrarea constă în a înţelege că ea izvorăşte dintr-o dragoste autentică şi că are în vedere „binele nostru“. Să nu fim ca batjocoritorul căruia „nu-i place să fie mustrat“(v. 12).În v. 8 citim: „rugăciunea celor drepţi este desfătarea Sa“. Cine sunt aceşti drepţi, a căror rugăciune primeşte şi garanţia că va fi ascultată (1 Ioan 5.14,15)? Cei în care nu-şi găseşte loc voinţa proprie, ci doar voia lui Dumnezeu, căreia ei i se supun în întregime.

Din v. 16 şi 17 învăţăm care sunt valorile autentice aici, jos: teama de Dumnezeu, însoţită de dragostea care vine de la El. „Evlavia cu mulţumire este mare câştig“ – confirmă apostolul – „... având hrană şi îmbrăcăminte, vom fi mulţumiţi“ (1 Timotei 6.6-8).Subliniem într-un mod cu totul deosebit v. 23: „Ce bun este un cuvânt la timpul său!“ De câte ori nu rămânem tăcuţi când ar trebui să spunem un cuvânt... şi aceasta, în general, pentru că ne lipseşte curajul sau dependenţa de Duhul Sfânt (Matei 10.19,20)! Când însă, cu ajutorul Domnului, nu lăsăm să ne scape ocaziile de a vorbi despre El, experimentăm şi cea dintâi parte a acestui verset: bucuria ne umple inimile.Capitolul 15 se încheie cu proverbul atât de des exemplificat de Domnul Isus: „Înaintea onoarei merge smerenia“ (Matei 18.4; 19.30; 20.27-28; 23.11,12...), proverb pe care nu l-a prezentat numai în cuvinte. Căci cine oare s-a smerit vreodată ca El? Tot astfel, nimeni niciodată nu va fi înălţat mai mult ca Domnul nostru.

Să ne aducem aminte că majoritatea cugetărilor şi a maximelor conţinute de această carte a Proverbelor au între ele legături pe care este important să le cercetăm şi să le dezlegăm.„Planurile inimii sunt ale omului“, afirmă versetul 1. „Inima omului îşi propune calea...“, reia versetul 9. Iar aceste planuri, aceste căi, pot părea curate (v. 2) şi drepte (v. 25) oricui nu-şi cunoaşte inima şi nu-şi judecă motivaţiile. De exemplu, o milostenie, lucru bun în sine, poate fi făcută pentru a fi văzut de alţii (Matei 6.1). Dumnezeu însă, care cântăreşte duhurile şi inimile (cap. 21.2), distinge în intenţiile noastre o astfel de cale a întristării sau a morţii (v. 25; Psalmul 139.24). Ascultând de îndemnul din versetul 3, să-I încredinţăm Lui (să prăvălim asupra Lui) lucrările noastre, mici sau mari (Iov 5.8)! Să-L lăsăm pe El să acţioneze, să ne traseze căile, să ne dicteze cuvintele – aceasta este dependenţa, atitudine care Îi place Domnului şi care ne asigură protecţia!Versetele 10-15 ne învaţă ceea ce se impune împăraţilor. În această privinţă, să ne amintim de demnitatea la care harul Domnului nostru ne-a făcut să avem acces (Apocalipsa 5.10). Nobleţea obligă, se spune uneori (comp. cu Isaia 32.8). Dreptatea şi corectitudinea trebuie să fie trăsăturile care să-i caracterizeze pe comoştenitorii Împărăţiei.

Dacă s-ar anunţa descoperirea unor zăcăminte de aur în vreun punct de pe glob, în câteva săptămâni s-ar şi vedea construindu-se acolo oraşe întregi. O publicitate care anunţă un mod uşor de a câştiga bani va primi răspunsuri fără număr. În schimb, dobândirea înţelepciunii nu stârneşte nicio concurenţă (comp. cu v. 16). Singurul care-i cunoaşte valoarea este ucenicul lui Isus care ia aminte la Cuvântul Său (v. 20; Psalmul 119.127). Prada împărţită cu cei mândri nu constituie o atracţie pentru el; plăcerea şi-o găseşte alături de cei smeriţi şi blânzi (v. 19).Inima înţeleptului este aceea care dă înţelepciune gurii sale (v. 23). Dragostea este cea care îi inspiră „cuvintele plăcute“ şi dulci, care sunt ca un balsam pentru sufletele bolnave.În contrast cu omul drept (v. 17) şi „înţelept cu inima“ (v. 21), versetele 27-30 schiţează portretul „omului lui Belial“: este „înşelător“, „violent“, „sapă pentru rău“, răspândeşte ce a dezgolit, seamănă certuri şi dezbinări, întreţine un foc rău. Să ne păzim de această însoţire periculoasă şi să urmăm în această lume calea oamenilor drepţi: ea obligă la multă prudenţă pentru a evita răul (v. 17; 2 Timotei 2.22)!Să medităm puţin şi la versetul 32. Cea mai strălucită victorie pe care o poate dobândi un om puternic constă în a-şi stăpâni propriul duh (în contrast cu cap. 25.28).

Pacea într-o casă are mai mare importanţă decât orice formă de bogăţie sau de prosperitate (v. 1). Din versetul 14 aflăm cum încep certurile: lăsăm să ne scape cuvinte nefericite, „ca şi cum s-ar da drumul apelor“. Încercaţi apoi să le prindeţi! Când a început disputa şi tinde să se întreţească, atitudinea înţeleaptă, să reţinem, este să plecăm! Se întâmplă de asemenea ca, fără a face parte dintre certăreţi, să dăm naştere

la vreo neînţelegere. De pildă, repetând un lucru în loc de a-l acoperi (v. 9). „Dragostea acoperă toate fărădelegile“ (cap. 10.12; 1 Petru 4.8). A trece sub tăcere greşelile altuia nu înseamnă a le scuza, ci, din contră, a suferi pentru ele până într-atât încât să-ţi fie ruşine să le pronunţi din nou.Omul înţelept este acela care, pentru a progresa, ştie să profite de orice învăţătură, inclusiv de pe urma mustrării (v. 10).Credinţa în inima celui credincios este mai de preţ decât aurul. Ea nu poate pieri. Este însă necesară încercarea, pentru a o curăţi de orice impuritate. Dumnezeu Se foloseşte de încercare asemeni aurarului din Maleahi 3.3. Lucrarea Lui îi curăţă pe ai Săi de tot ce nu este potrivit sfinţeniei Sale şi este de cel mai mare interes pentru noi să-L lăsăm să o facă (Iov 23.10).

«Este, cu adevărat, un mare har din partea lui Dumnezeu să aplice înţelepciunea divină la toate detaliile vieţii omului, în mijlocul confuziei pe care păcatul a produs-o.» (J.N.D.). Din aceasta decurge însă responsabilitatea noastră, de a pune în practică această înţelepciune în viaţa de zi cu zi! Ea ne este dată pentru a o trăi, astfel că omul priceput o păstrează „pe faţa“ lui (v. 24; Eclesiastul 2.14). Nebunul, dimpotrivă, îşi distribuie imaginaţia până la capătul pământului, urmărind închipuiri şi pofte deşarte. Ne putem gândi la fiul risipitor irosind prosteşte bunurile tatălui într-o ţară depărtată. Câtă întristare aduce un fiu nebun părinţilor săi! (v. 21, 25). Să-l imităm pe Solomon, autorul acestei cărţi, care a ştiut să ceară pentru sine „o inimă pricepută, care să înţeleagă“ (1 Împăraţi 3.9).Cel care se pune garant este un prieten fals. El se încrede în mod nechibzuit în aproapele său şi îl stârneşte şi pe acesta să conteze pe el (v. 18; Ieremia 17.5). Versetul 17, dimpotrivă, ne arată cum putem recunoaşte un prieten autentic: el se revelează în greutăţi, iar noi descoperim atunci că el este chiar un frate. „Prietenul iubeşte oricând...“ Cine merită mai mult acest nume decât Domnul Isus? (Ioan 15.13). „El este Prietenul nostru suprem / Singură inima Lui nu se răceşte niciodată / Ce imensă dragoste!“, spun versurile unui imn.

4A ne izola (sau a ne ţine deoparte), trăind pentru noi înşine, înseamnă a da dovadă de egoism şi adesea de mândrie. Romani 15.1-3, citând exemplul Domnului Isus, ne îndeamnă să nu căutăm ceea ce ne place nouă înşine (comp. cu v. 1), ci ceea ce place aproapelui nostru, „spre bine, pentru zidire“. Iar mijlocul de a comunica cu aproapele, spre binele sau spre răul acestuia, este limba. Gura poate fi „izvorul înţelepciunii“ (v. 4), însă tot ea poate face să ţâşnească şi dispute (v. 6), informaţii neîntemeiate (v. 8), lăudăroşii (v. 12; Iacov 3.5), răspunsuri pripite (v. 13), cuvinte aspre (v. 23)... Aceste triste roade ale cărnii vor fi însă „mâncate“ de însuşi cel care le-a produs (v. 20, 21; Luca 6.38b). Ele vor atrage asupra lui lovituri (v. 6), distrugere, cursă pentru suflet (v. 7), ruşine (v. 13), moarte... (v. 21). Ce otravă, ce gust amar lasă în urmă aceste „bunătăţi“ (v. 8)!Versetele 11 şi 12 ne prezintă un alt gen de nebunie: cea a omului arogant, care-şi pune încrederea în bogăţiile nesigure şi care se crede protejat de ele (citiţi Marcu 10.24). Cât despre cel drept, el nu are alt adăpost decât Numele Domnului, cu mult mai puternic decât orice turn întărit (v. 10; comp. cu Psalmul 91.2).

„Nu este bine ca un suflet să fie fără cunoştinţă“, afirmă versetul 2, pentru că un astfel de suflet, în mod cert, se află expus tuturor pericolelor pe care el le ignoră. Mai mult, cel care n-a luat seama la avertismentele din Cuvânt riscă să acţioneze sau să vorbească în grabă şi să greşească (adică să păcătuiască). Dacă ne iubim sufletul – şi nu avem nimic mai de preţ ca sufletul – să facem în aşa fel încât el să fie instruit, pentru a dobândi judecată (v. 8).O mulţime de versete ne vorbesc despre cel sărac. Stima de care se bucură oamenii în lume este cel mai adesea proporţională cu averea lor. Săracii, chiar şi atunci când sunt ajutaţi, sunt dispreţuiţi cu uşurinţă (Iacov 2.6). Dumnezeu însă Îşi aminteşte că aici, pe pământ, Fiul Său a fost „Cel Sărac“. El apără cauza acelora dintre ei care umblă în integritate (v. 1; cap. 22.23) şi lor le va deschide cerul Său (Luca 14.21...; 16.22). „Bogăţia aduce mulţi prieteni“ (v. 4; cap. 14.20). Ciudaţi prieteni, mai degrabă vrăjmaşi, care prin linguşirile lor contribuie la ruinarea «victimei» lor (cap. 18.24)! Cu toate acestea, omul jefuit şi părăsit Îl poate descoperi atunci pe Prietenul care-i rămâne. Isus este mai apropiat decât un frate (cap. 17.17).

Lenea, în special lenea de a asculta (Evrei 5.11), are pentru sufletul neglijent consecinţe dintre cele mai dezastruoase (v. 15). Îl „cufundă într-un somn adânc“ pe acela care ar trebui să vegheze aşteptându-L pe Domnul (comp. cu Matei 25.5). Produce foamea sufletului şi foamete spirituală (cap. 20.13). Şi, drag prieten, dacă şi sufletul tău este flămând, nu căuta să-l amăgeşti cu „ceea ce nu satură“ (Isaia 55.2). Un singur aliment este potrivit: Cuvântul lui Dumnezeu. Fiind hrănit de Hristos, adevărata Pâine din cer, eşti asigurat că nu vei fi „vizitat de rău“ (v. 23). De cealaltă parte a cuvintelor cunoştinţei există o îndrumare care induce în eroare (v. 27; 1 Timotei 6.20,21), rod al numeroaselor gânduri din inima omului (v. 21). Ascultând-o, ne abatem de la calea ascultării şi, prin urmare, avem nevoie de corecţie (v. 18, 25). Să nu-i dăm cuvântului «corecţie» numai sensul de pedeapsă! Să ne gândim, de pildă, la pilotul care corectează ruta aparatului de zbor după indicaţiile primite de la turnul de control. Astfel trebuie să fie şi asupra noastră efectul corecţiei Domnului: să ne facă să ne reluăm direcţia cea bună. Este privilegiul fiului (v. 18; cap. 13.24) această corecţie, iar omul înţelept ştie să profite de ea (v. 25; cap. 9.8).

Vinul, care în Cuvânt reprezintă comuniunea cu bucuriile lumii, duce la batjocură (v. 1; citiţi Isaia 28.7,14).Multe persoane nu ezită să-şi proclame propria bunătate (v. 6) sau moralitate (v. 9; comp. cu 1 Ioan 1.8,10), dar prin aceasta ei dovedesc că nu-şi cunosc deloc inima firească. Numai omul cel nou (numit în v. 7: „cel drept“) poate să placă lui Dumnezeu, umblând în credincioşie şi integritate. Să apropiem versetul 10 de Deuteronom 25.13-16: „Să nu ai în sacul tău două feluri de greutăţi, una mare şi una mică, ... să ai o greutate plină şi dreaptă...“. În practică, aceasta ar putea corespunde, de exemplu, la a nu judeca cu indulgenţă propriile greşeli, iar cu asprime pe ale altuia.Acum ne aflăm în faţa versetului 11. Oricât de tânăr ar fi un creştin, el este chemat să se facă cunoscut ca ceea ce este. Nu atât prin cuvinte, cât mai ales prin purtarea lui: aceasta trebuie să fie deopotrivă curată şi dreaptă, înlăturând orice atitudine agitată şi nesănătoasă, precum şi orice formă de înşelătorie! O asemenea purtare va fi remarcată, pentru că va contrasta cu comportamentul îndoielnic sau necinstit al multor colegi. Domnul să ne ajute pe toţi să-I fim martori curajoşi, luând ca model credincioşia pe care numai El a împlinit-o în mod perfect (v. 6b)!

Cartea Proverbe a fost comparată cu un fir călăuzitor care, «în labirintul acestei lumi, unde un pas greşit poate aduce rezultate atât de amare, ne arată calea chibzuinţei şi a vieţii». În mijlocul unei aparente dezordini a enunţurilor, fiecare om poate găsi îndrumări practice de care are nevoie pentru a evita multe capcane (v. 25). Minciună, cuvinte neîntemeiate, vorbe încărcate de revoltă şi de dispreţ împotriva părinţilor, lăcomie, duh de răzbunare, fraude, promisiuni nerespectate...: pentru a fi păziţi de aceste pericole este înţelept să evităm societatea anumitor persoane. „Nu te amesteca cu cel vorbăreţ“, recomandă versetul 19. Fiind frecvent alături de unul ca acesta, vom aduna numai bârfe şi calomnii, nimic spre zidire. Iar cât despre destăinuirile pe care i le-am făcut, acestea vor fi răspândite peste tot. Prin contrast, buzele cunoştinţei sunt ca un vas frumos, punând în valoare buchetul adevărurilor mărturisite (v. 15; Efeseni 4.29). Să căutăm, prin urmare, tovărăşia acelora care pot să ne transmită învăţăturile înţelepciunii (comp. cu cap. 8.11,19); acestea sunt mai de preţ decât aurul pieritor sau decât multe mărgăritare. „Gloria tinerilor este puterea lor...“ (v. 29): o putere care-şi are originea în Domnul şi care-i face capabili să-l învingă pe cel rău (Efeseni 6.10; 1 Ioan 2.14).

Multe persoane cred că pot trece drept achitate înaintea lui Dumnezeu, câtă vreme Îi oferă din când în când ca „jertfă“ câteva fapte bune. Ele pretind că pot răscumpăra o viaţă de păcat respectând anumite forme religioase. Ce iluzie fatală! Un singur lucru Îi este plăcut Domnului:

practicarea în mod obişnuit a dreptăţii şi a judecăţii (v. 3), însă aceasta nu-i este la îndemână decât celui drept, altfel spus, celui pe care Dumnezeu l-a făcut astfel prin îndreptăţire. Până la întoarcerea la Dumnezeu, orice om este caracterizat de o inimă rea. Dorinţele lui intime sunt îndreptate spre rău; el îşi este centrul, nu are dragoste reală faţă de aproapele (v. 10), nici milă adevărată faţă de cel nenorocit (v. 13). Aceste sentimente pot fi uneori contrafăcute, printr-o amabilitate firească, sau pot fi confundate cu o anumită sensibilitate a firii (un necredincios poate avea „inimă bună“ sau chiar se poate remarca prin cinste: v. 2). În realitate, binele autentic îşi are originea numai în Dumnezeu şi nu şi-a găsit împlinirea perfectă decât în Hristos. La El ne conduce şi versetul 12. El a fost Cel Drept prin excelenţă (comp. cu Iov 34.17) şi, în puterea acestui titlu, numai El este îndreptăţit să judece (Ioan 5.27-30). El cercetează cu atenţie casa celui rău, iar dacă într-adevăr nu vede acolo niciun strop de pocăinţă, o va răsturna în nenorocire (v. 12; Psalmul 37.35,36).

A practica judecata şi dreptatea este nu numai un lucru plăcut Domnului (v. 3), ci şi o bucurie pentru cel care-l face (v. 15). Mulţi oameni îşi închipuie că a fi creştin este o constrângere supărătoare. Dimpotrivă! Credinciosul care se află într-o stare spirituală potrivită îşi găseşte fericirea în ascultarea de Domnul şi, invers, ceea ce lumea numeşte bucurie n-are nicio atracţie pentru el (v. 17). Locuinţa celui înţelept conţine „o comoară scumpă“ (Cuvântul lui Dumnezeu pus în cinste) „şi untdelemn“ (puterea Duhului Sfânt: v. 20; comp. cu 1 Împăraţi 17.16). Pentru a umbla pe calea dreptăţii şi a bunătăţii (v. 21), cel înţelept are nevoie de această hrană, din care-şi va putea trage puterea spirituală necesară pentru a învinge şi pentru a-l doborî pe Vrăjmaş (v. 22; Eclesiastul 7.19). Ca şi puterea lui însă, nici înţelepciunea lui n-are nimic comun cu cea a omului, pentru că înţelepciunea omenească nu rezistă înaintea lui Dumnezeu (v. 30; 1 Corinteni 1.19). Să fim şi noi astfel de înţelepţi adevăraţi! Fie ca proviziile Cuvântului şi bucuriile Duhului să nu lipsească nicidecum din casele noastre şi ca noi să ne luăm puterea din ele! Nimeni să nu se asemene cu fecioarele nebune din parabolă, care nu aveau untdelemn în candele! (Matei 25).

Din aceeaşi ţărână, Domnul l-a făcut şi pe sărac şi pe bogat (cap. 29.13; Iov 31.15). Sufletul lor are aceeaşi valoare în ochii Săi. Prosperitatea împreună cu puterea care decurge din ea (v. 7, 16) sunt lucruri foarte trecătoare, care nici măcar nu au o măsură comparabilă cu a acelora care au consecinţe veşnice: „un nume bun“, „bunăvoinţa“ (v. 1). Singura bogăţie de dorit este aceea pe care, împreună cu onoarea şi cu viaţa, Dumnezeu o va da celor blânzi şi tuturor celor care se tem de El (v. 4; Matei 5.5). Diferenţele de avere pe pământ n-ar trebui să fie decât o ocazie a celor mai favorizaţi de a-şi exersa ochii, inima şi mâna (recitiţi v. 9). Întâi a vedea nevoile celor care ne înconjoară, apoi a fi mişcaţi de milă şi apoi a răspunde acestor nevoi, după puterea noastră – aceasta înseamnă a acţiona după modelul scumpului nostru Mântuitor. „Isus a văzut, ... I s-a făcut milă, ... a frânt pâinile şi le-a dat...“ (Marcu 6.34... 41).Unii filosofi necredincioşi au susţinut că la naştere copilul este inocent şi că mediul este acela care îl corupe. Versetul 15 afirmă însă contrariul (comp. cu Geneza 8.21; Psalmul 51.5). Iar tânărul care va fi crescut după rânduielile Cuvântului (v. 6) va purta după întoarcerea lui la Dumnezeu, pe tot parcursul vieţii, roadele acestei educaţii.

În această nouă diviziune a Proverbelor (care se deschide odată cu cap. 22.17), Înţelepciunea încetează să se mai exprime sub formă de maxime bine echilibrate şi reia îndemnurile directe, aşa cum a făcut în capitolele 1–9. Dar, cum nu are sens să vorbeşti cuiva care nu este atent, înainte de orice învăţătură, tânărul ucenic este invitat să-şi plece urechea, să-şi îndrepte inima la „lucruri minunate“ (v. 20; comp. cu Filipeni 1.10) şi să facă din acestea subiectele sale de meditaţie şi de conversaţie. Şi care este scopul acestei învăţături? În primul rând, să-l determine pe ucenic să-şi pună încrederea într-un Dumnezeu cunoscut. Apoi să-i pună la dispoziţie „siguranţa (sau norma) cuvintelor adevărului“, altfel spus, certitudini cu care el va fi în măsură să compare, pentru a le judeca, toate celelalte cunoştinţe. În sfârşit, să-l incite să vestească el însuşi „cuvintele adevărului“ (v. 17-21).Avertismentele care urmează au un caracter negativ. Să ne oprim la versetul 28: „Nu muta vechea piatră de hotar pe care au pus-o părinţii tăi!“ (comp. cu cap. 23.10). Mulţi consideră prea înguste bazele spirituale ale credincioşilor din generaţiile anterioare, pe care aceia au trăit fericiţi şi aprobaţi de Dumnezeu. „Atenţie, pericol!“, le strigă acest verset. De altfel, a încălca diversele domenii ale acestei lumi echivalează cu o fatală neglijare a teritoriului care ne este rezervat nouă şi în care Se află Domnul (comp. cu Psalmul 16.6).

Versetele 1-6 ne pun în gardă cu privire la pofte. Este la fel de periculos să doreşti mâncărurile celor mari din această lume cât este de periculos să le doreşti pe cele ale omului care are ochi rău (v. 6; Psalmul 141.4b). Ajungem astfel să fim legaţi de aceia a căror favoare o căutăm. Pâinea lor este înşelătoare. Profitul obţinut pe moment devine mai târziu sursa multor mizerii. Grijile sunt inevitabile când urmărim bunurile pământeşti. Iscusinţă – aşa numesc oamenii strădania lor de a dobândi cu trudă. Îşi imaginează că-şi asigură astfel viitorul lor şi al copiilor lor. Este însă un calcul greşit! Aceste bogăţii sunt trecătoare; „...în adevăr îşi fac aripi“ (v. 5; comp. cu Iacov 5.2); de aceea Înţelepciunea îl îndeamnă pe ucenic să sfârşească cu propria lui iscusinţă (v. 4). Adevărata iscusinţă nu constă în a dobândi bogăţii, ci în a le folosi pentru altul pe cele ale Stăpânului nostru (Luca 16.8).Versetul 13 ne aduce aminte de neglijenţa lui David în educarea propriilor copii (1 Împăraţi 1.6). O pedeapsă corporală nu aduce moartea. Dimpotrivă, a nu recurge niciodată la ea poate avea urmări fatale (2 Samuel 18.33). A ne elibera sufletul din locuinţa morţilor: ce miză decisivă, în adevăr! Să punem şi noi la inimă această învăţătură! (v. 12; comp. cu cap. 22.15).

Odată ajuns adult, mai trebuie tânărul să ţină cont de sfatul părinţilor? Cu siguranţă, da! (conform cu v. 22). Aceasta face parte din cinstirea care li se datorează şi căreia vârsta sau majoratul nu-i schimbă nimic. Este o bucurie pentru părinţii creştini să vadă la copiii lor, când au crescut, roadele educaţiei pe care le-au dat-o (v. 15, 16, 24: şi ce contur prinde acest verset 24, dacă-l aplicăm la bucuria Tatălui de a găsi în Fiul Preaiubit pe Cel Drept şi Sfânt prin excelenţă: Matei 3.17). Dincolo de toate însă şi înaintea părinţilor noştri, Domnul are drepturi asupra noastră. „Fiul Meu, dă-Mi inima ta“, spune El fiecăruia (v. 26). «Nu-ţi cer mai întâi o parte din resursele sau din timpul tău, ci afecţiunile tale. Restul va veni după aceea. Dându-Mi inima ta în întregime – spune Isus – nu faci decât să-Mi dai ce-Mi aparţine, pentru că este salariul Meu, dobândit atât de scump în ceasurile de la cruce.» Macedonenii menţionaţi de Pavel în 2 Corinteni 8 se dăduseră pe ei înşişi Domnului.Sfârşitul capitolului descrie inconştienţa tragică a celui abrutizat de alcool. Biruit de vin (Isaia 28.1b), incapabil să reziste ispitelor cărnii (v. 33), el se ruinează sub toate aspectele (v. 21).Drag prieten, tu ce vei face cu inima ta?

Cei care fac răul pot fi pentru noi, creştinii, fie obiecte ale invidiei (v. 1), fie ale neliniştii (v. 19; Psalmul 37.1). Astfel de sentimente însă nu fac altceva decât să dea la iveală starea noastră spirituală rea. Fie ca vederea sărmanilor păcătoşi să trezească în noi mai degrabă mila şi zelul evanghelic pentru a-i avertiza şi pentru a-i salva de la moarte! (Ezechiel 3.18; Fapte 20.26). Să nu invocăm neştiinţa pentru a ne scuza şi a nu face nimic! Cel care „cântăreşte inimile“ (v. 12; comp. cu cap. 21.2) cunoaşte adevăratele noastre motive: lipsa de dragoste, teama de dispreţ, slăbiciunea propriilor convingeri.De ce însă cei răi au adesea o viaţă uşoară, în timp ce credincioşii sunt uneori greu încercaţi? Cheia acestei taine ne este dată printr-un cuvânt: viitorul. „Nu va fi niciun viitor pentru cel rău“ (v. 20), sfârşitul său este pierzarea, spre care el este mânat fără să se împotrivească (comp. cu Psalmul 73.17). El se poticneşte şi astfel se afundă şi mai mult în rău (v. 16). Dimpotrivă, „va fi un viitor“ (v. 14) pentru acela care a găsit Înţelepciunea, această Înţelepciune divină care este Hristos Însuşi (cap. 8.22...). Şi aşteptarea credinciosului nu va fi redusă la neant, pentru că obiectul acestei aşteptări este din nou aceeaşi Persoană: Domnul Isus care vine.

Textul nostru încheie această scurtă diviziune care poartă numele de „cuvintele înţelepţilor“ (cap. 22.17).Când oamenii caută să se facă plăcuţi semenilor lor, o fac adesea în detrimentul dreptăţii şi al adevărului. Omul lui Dumnezeu trebuie să fie fără pată în această privinţă (v. 23-25).Versetul 27 îi aminteşte tânărului credincios că, înainte de a se gândi la a-şi întemeia un cămin, trebuie să se preocupe să-i asigure resursele, să fie în măsură să procure cele necesare alor săi. „După aceea zideşte-ţi casa“. Un începător s-ar expune unui dezastru dacă s-ar lansa de unul singur într-o construcţie. Versetul 3 din acest capitol 24 ne pune în scenă un arhitect în care ne putem pune toată încrederea: este Înţelepciunea, adică Domnul (comp. cu Psalmul 127.1). Viaţa creştinului fidel este marcată de echilibru. Lăsându-L pe Domnul să lucreze, aceasta nu-l împiedică pe el să fie activ şi sârguincios, pentru că a avut ocazia să observe la ce decădere duce lenea, în orice domeniu (v. 30-34). Drag prieten, pentru a evita foametea spirituală a viitorului tău cămin, versetul 4 te invită să-ţi umpli mai dinainte, prin cunoştinţă, cămările memoriei. Şi Dumnezeu va face să-ţi coboare în inimă toate bunurile preţioase şi plăcute pe care le vei găsi în Cuvânt (Matei 13.52).

Aici începe cea de-a treia parte a cărţii. Slujitorii lui Ezechia – ai acestui împărat care a făcut ce este bine şi drept şi adevărat, … acţionând din toată inima potrivit legii şi poruncilor (2 Cronici 31.20,21) – au aşezat pe primul loc cele cu privire la împăraţi: gloria lor (v. 2: care nu este nicidecum cea din 2 Cronici 32.27), inima lor (v. 3), tronul lor (v. 5), ceea ce se cuvine în prezenţa lor (v. 6). Majoritatea acestor proverbe se slujesc de comparaţii poetice, pentru a ne ajuta astfel să le înţelegem şi să le reţinem mai uşor.Versetele de la 8 la 10 ne invită să acţionăm cu prudenţă şi cu discreţie faţă de aproapele nostru, de teamă să nu fim apoi daţi de ruşine.Versetele de la 11 la 15 vorbesc despre cuvinte. Un cuvânt potrivit este un rod al dreptăţii divine (aur), întotdeauna însoţit însă de har (argint). Chiar dacă este vorba de o mustrare, cuvântul va trebui să aibă preţ pentru urechea care ştie să asculte (v. 12).Versetul 13 ne aminteşte ceea ce trebuie să fim: soli credincioşi. «Dacă ne achităm cu credincioşie de solia pe care Dumnezeu ne-a încredinţat-o, aducem nu numai înviorare celor care o primesc, ci şi satisfacţie pentru inima Celui care ne-a trimis. Ne gândim noi suficient la aceasta?» (H.R.).

Mierea este bună, dar, dacă am vrea să facem din ea singura noastră hrană, vom fi dezgustaţi curând. La fel şi afecţiunile naturale: prietenia, bucuriile familiale … sunt plăcute şi dulci, dar ele nu trebuie să ne ia prea mult loc, de teamă să nu ne învârtă spre egoism, să nu ne producă saţietate (v. 16, 27).Evanghelia este vestea bună prin excelenţă, apa vie pentru sufletele însetate (comp. cu v. 25). Şi fiecare credincios este ca un canal prin care această apă proaspătă a harului poate curge pentru a-i adăpa pe alţii (Ioan 7.38). Atenţie însă! Puţin nămol într-o fântână face apa de nebăut. O lipsă de fermitate înaintea celui rău, un moment de relaxare şi iată izvorul tulburat şi stricat, ca şi cum am scormoni albia unui pârâu cristalin cu un băţ (v. 26)!A nu ne stăpâni duhul înseamnă a ni-l expune fără apărare, asemeni unei cetăţi fără întărituri, în faţa tuturor atacurilor duşmane (v. 28). Nerăbdarea, resentimentele, geloziile, mândria, îndoielile, poftele … toate batalioanele de gânduri rele se vor alinia curând acolo. 1 Petru 1.13 ne invită în acest sens să ne încingem coapsele minţii şi să fim treji, altfel spus, să ne înfrânăm imaginaţia.

Nu gloria este ceea ce i se potriveşte nebunului pentru a-l determina să apuce pe calea înţelepciunii, ci loviturile (v. 1-8)! În general, disciplina Domnului şi mustrarea celui drept ne împing mai mult spre progres decât o fac complimentele sau onorurile. Să nu fim însă lipsiţi de inteligenţă, precum aceste animale domestice pe care doar biciul şi frâul le fac să asculte „când nu vor să se apropie“ (v. 3; Psalmul 32.9)! Cu cât mai de preferat este, în adevăr, să dobândim înţelepciunea lăsându-ne instruiţi de Cuvânt, decât trecând prin experienţe dureroase!Exemplul profetului Mica înaintea lui Ahab ne arată că versetul 4 şi versetul 5 nu sunt contradictorii (1 Împăraţi 22.13-28). Răspunzându-i împăratului nebun după nebunia lui (1 Împăraţi 22.15), Mica îi atingea conştiinţa, îl punea în încurcătură. Răspunzându-i apoi potrivit gândurilor divine, şi nu după nebunia sa, omul lui Dumnezeu îi arăta lămurit că era străin de gândurile lui Dumnezeu (1 Împăraţi 22.17). Să ne lăsăm şi noi călăuziţi de Duhul lui Dumnezeu pentru a şti, după caz, pe care dintre aceste două răspunsuri să i le prezentăm nebunului.Un mers şchiopătat, atât în cazul celui drept (cap. 25.26), cât şi în cazul nebunului (cap. 26.7,9), înlătură toată forţa mărturiei verbale. Să veghem ca umblarea noastră să pregătească evanghelia păcii (Efeseni 6.15).

După portretul nebunului (v. 1-12), iată aici alte personaje, tot atât de detestabile.Primul este leneşul (v. 13-16), pe care l-am întâlnit deja de mai multe ori. El invocă pericole sau greutăţi imaginare pentru a se sustrage de la îndatoriri (v. 13), neglijându-şi până şi hrana (v. 15). „Uşa se întoarce în balamalele ei“ (v. 14); «uşa efectuează o mişcare de du-te-vino, dar rămâne în acelaşi loc. Să ne punem şi noi întrebarea dacă, în ce ne priveşte, am înaintat mai mult decât ea, dacă am făcut vreun progres în viaţa creştină!» Leneşul se răsuceşte în patul lui. Cineva se poate deci mişca sau agita, fără să furnizeze vreo activitate.De asemenea, ne este zugrăvit certăreţul (v. 17-21). El este capabil să înteţească focul disputelor. Versetul 17 are însă mai multe aplicaţii. A lua parte la conflicte sociale, sindicale, politice … aceasta îl expune pe copilul lui Dumnezeu la crude muşcături.Urmează bârfitorul, care contribuie şi el la întreţinerea certurilor (v. 20, 22), apoi înşelătorul, deghizându-şi ura din inimă sub cuvinte amabile … (v. 23-25; de exemplu: 2 Samuel 20.9,10; Ieremia 12.6). Isus a avut de-a face cu diverse forme ale răutăţii şi ale ipocriziei denunţate în aceste versete (Matei 17.17; Psalmul 38.12) şi cât de mult a avut El de suferit din aceasta!

A ne lăuda cu ziua de mâine (v. 1) înseamnă a dispune de ea ca şi cum ne-ar aparţine: facem proiecte ferme, convenim angajamente la termen, încheiem garanţii pentru altul (v. 13). Să recitim ce ne spune Iacov în această privinţă (Iacov 4.13-16). Pe de altă parte, acest verset 1 se adresează într-un mod cu totul special acelora care amână pentru mai târziu chestiunea mântuirii lor. 2 Corinteni 6.2 le repetă cu stăruinţă: „Iată, acum este ziua mântuirii!“.Este plăcut să putem conta pe un prieten. Sfaturile sale afectuoase vin din inima sa şi o înveselesc pe a noastră (v. 9). Prietenul adevărat nu este însă acela care ne va spune întotdeauna cuvinte amabile; dimpotrivă, el va şti să-şi asume riscul de a ne adresa o mustrare, chiar dacă orgoliul nostru va trebui să fie rănit (v. 5, 6). Astfel este Isus, Prietenul credincios. El ne iubeşte prea mult pentru a ne menaja. Chirurgii sunt deseori nevoiţi să facă tăieturi mari pentru a ajunge la organele din interior şi pentru a extirpa răul. Tot aşa este şi în sens spiritual: „Bătăile care rănesc curăţă răul, şi loviturile, cămările sufletului“ (cap. 20.30). Să acceptăm fără cârtire aceste răniri necesare, recunoscând în ele mâna blândă şi sigură a Prietenului nostru suprem!

Aceste versete tratează în special viaţa casnică şi prieteniile. Să fim foarte exigenţi când este vorba să ne alegem un prieten. Să ne asigurăm că împărtăşeşte aceeaşi credinţă cu noi, că vom avea împreună libertatea să stăm pe genunchi, că va fi capabil să ne învioreze faţa (v. 17). Prietenia însă nu este cu sens unic. Iar când ne plângem de lipsa de dragoste a altora, aceasta este întotdeauna o dovadă că noi manifestăm puţin din a noastră. Pentru că dragostea răspunde la dragoste (v. 19)!Versetul 20 ne aminteşte că trăsătura caracteristică a ochilor este de a fi nesătui (1 Ioan 2.16), iar versetul 22 ne învaţă că nebunia este legată inseparabil de firea omenească (vezi şi cap. 22.15; Eclesiastul 9.3; Romani 3.11). Niciun fel de constrângere n-o poate înlătura într-un mod definitiv. Să fie aceasta o constatare prea pesimistă? Din nefericire, nu! Omul este într-o permanentă stare de răzvrătire împotriva Creatorului său, refuză harul oferit, nu încetează să acţioneze doar împotriva intereselor sale veşnice…, şi să nu numim aceasta nebunie? Atunci cum să devină omul înţelept? Primind, prin Hristos, viaţa divină.Versetele 23-27 ne vorbesc despre luarea-aminte a omului, despre bunurile pământeşti şi despre o cunună pieritoare. Creştini, să fim luători-aminte, însă pentru a ne asigura bunuri durabile (cap. 8.18; Luca 12.33) şi o cunună nepieritoare (1 Corinteni 9.25)!

Versetul 1 ne aduce aminte de spaimele anunţate ca pedeapsă asupra Israelului vinovat (Levitic 26.36-38). În general, comportamentul unui om depinde de starea conştiinţei sale (v. 1). Dacă este vorba de o conştiinţă rea, omul va fi întotdeauna neliniştit şi va vedea pericole peste tot; dimpotrivă, dacă este bună, el va fi siguranţă şi înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor (1 Ioan 3.21; Geneza 3.8).Versetul 13 este fundamental: îi arată păcătosului calea pocăinţei şi a iertării. De asemenea, explică din ce cauză unii creştini nu fac niciun progres. Pentru a regăsi calea comuniunii cu Dumnezeu, este absolut necesar să-şi mărturisească greşelile. Şi apoi, tot absolut necesar, este să le abandoneze, cu ajutorul Domnului. Dacă mărturisirea însă nu este făcută cinstit, am putea spune că echivalează cu a-şi bate joc de Dumnezeu.Pe scurt, multe lucruri pe care noi nu le înţelegem decurg din starea noastră morală. De exemplu, înţelepciunea adevărată este partea acelora care-L caută pe Domnul. Ei înţeleg totul (v. 5), în timp ce există oameni care nu încetează să pună aceleaşi întrebări, iar aceasta pentru că, în esenţă, Persoana lui Hristos nu are nicio valoare pentru ei.Versetul 9 ne arată că ascultarea de Dumnezeu şi împlinirea rugăciunilor sunt legate una de alta (comp. cu Ioan 15.7).

A căuta să împaci calea largă şi uşoară a propriei voinţe cu calea îngustă a ascultării de Domnul înseamnă a avea o umblare întortocheată, iar aceasta sfârşeşte cu un eşec sigur (v. 18). Scopul pe care-l urmăreşte un om, fie că este de a se îmbogăţi (v. 20), fie că este pur şi simplu de a câştiga o bucată de pâine (v. 21), constituie pentru el o ocazie (şi o scuză!) de a comite fărădelegi. «Scopul scuză mijloacele», auzim spunându-se! Ce contrast faţă de Omul desăvârşit! În pustie, El a respins propunerea Ispititorului de a-Şi procura pâinea în alt fel decât primind-o de la Tatăl.Versetele 22-27 arată cum prudenţa oamenilor conduce în diverse domenii la calcule greşite: pare mai iscusit să-ţi linguşeşti aproapele decât să-l mustri, dacă vrei să-i câştigi favoarea (mai târziu însă vei observa că a rezultat tocmai invers – v. 23); înainte de a da altora, «bunul simţ» te povăţuieşte să te asiguri că ţie însuţi nu-ţi va lipsi nimic, iar unii ajung chiar până la a vorbi despre o «caritate bine planificată»! Promisiunea din versetul 27 pune însă binele nostru în legătură cu generozitatea noastră. Dumnezeu Se angajează să Se îngrijească de nevoile acelora care vor fi făcut dovada deopotrivă a dragostei şi a încrederii în El (Psalmul 41.1-3).

În această carte, înţeleptul şi nebunul, cel drept şi cel rău, bogatul şi săracul, împăratul şi robul, precum şi multe alte personaje, sunt urmărite potrivit relaţiilor lor reciproce şi a responsabilităţii pe care o au înaintea lui Dumnezeu.Versetele 1 şi 2 se racordează la capitolul 28. „Omul care, fiind mustrat des, îşi înţepeneşte grumazul, va fi zdrobit deodată…“. Dacă mândria unui om nu este zdrobită, atunci el însuşi va fi cel zdrobit, deodată şi fără leac (fără îndreptare), împreună cu cel nedrept, omul lui Belial (cap. 6.15). Aceasta a fost soarta lui Faraon, a lui Saul, a lui Absalom… Este însă întotdeauna grav, chiar şi pentru un credincios, să disprețuiască disciplina Domnului (Evrei 12.5). „Cine iubeşte înţelepciunea înveseleşte pe tatăl său…“ (v. 3). Atât de probat în familiile noastre, acest verset se aplică din cu atât mai multe raţiuni la familia lui Dumnezeu. Este bucuria Tatălui să-Şi vadă copiii iubind Înţelepciunea, care este Isus Hristos (2 Ioan 4; 3 Ioan 4).Mai multe versete ne vorbesc despre dreptate. Ea este impusă într-un mod cu totul special guvernatorului sau împăratului (v. 4, 12, 14), însă toţi „cei drepţi“ (v. 7, adică toţi cei îndreptăţiţi prin lucrarea lui Hristos) trebuie să ia aminte, cu simpatie, la cauza săracului.Toate aceste învăţături se raportează în special la viaţa socială.

„Nuiaua şi mustrarea dau înţelepciune…“. Nuiaua poate fi folosită în sens propriu pentru copii sau poate îmbrăca toate formele disciplinei Domnului înspre ai Săi. Însă nu există pedeapsă mai rea pentru cineva decât să fie lăsat de capul lui (v. 15; Psalmul 81.12)!Graba în cuvinte (v. 20), mânia (v. 22), mândria (v. 23) sunt la origine mai degrabă fărădelegi. În contrast însă cu cel dintâi Adam, versetul 23 ne îndreaptă privirile spre Isus. Drumul Lui de umilinţă fără egal are la capătul său gloria supremă (comp. cu Filipeni 2.5-11).O altă cursă este întinsă de teama de om; aceasta nu poate merge însoţită de teama de Dumnezeu (v. 25). Căutând să fim plăcuţi oamenilor (sau să nu fim neplăcuţi lor), încetăm să fim plăcuţi Domnului. Câţi nu au fost antrenaţi la rău de tovarăşi răi cărora n-au avut îndrăzneala să le spună nu! Dacă trebuie să luăm o poziţie curajoasă şi ne temem de consecinţe, să ne încredem în Dumnezeu; El ne va aşeza „pe un loc apărat“.În final, versetul 27 ne aminteşte că nu există nicio comuniune între dreptate şi fărădelege… (2 Corinteni 6.14,15). Fie ca Dumnezeu pe noi să ne păzească în comuniunea Sa!

Până aici Dumnezeu a vorbit prin Solomon, cel mai înţelept dintre înţelepţi. Ca pentru a arăta însă că această carte a Sa nu datorează nimic înţelepciunii omeneşti, El Se foloseşte de aici încolo de Agur, un om care recunoaşte despre sine însuşi că este „mai prost decât oricine“.Prezentându-se astfel (v. 2) şi mărturisindu-şi în felul acesta neştiinţa, Agur începe prin a pune întrebări fundamentale: cine este Creatorul; cine este Fiul Său; cum se ajunge în cer? Pentru a răspunde la acestea, Dumnezeu a trebuit să Se reveleze, să coboare El Însuşi din cerul unde omul nu putea urca şi să comunice planurile Sale glorioase şi Cuvântul Său încercat (v. 5; comp. întrebările din v. 4 cu Ioan 3.13; Efeseni 4.10; Marcu 4.41 şi Luca 1.31,32).Agur cunoştea duhul său mărginit şi, în acelaşi timp, că inima îi este înşelătoare şi de aceea Îi adresează lui Dumnezeu o dublă rugăciune: 1. ca deşertăciunea (umblarea după ale lui, după bunăvoinţa oamenilor) şi minciuna să fie îndepărtate de la el; 2. să rămână dependent, pentru că este conştient atât de riscurile bogăţiei, cât şi de cele ale sărăciei. Înţelepte cereri, care ne pot inspira şi pe noi!Fără să-şi facă iluzii cu privire la sine, Agur cunoaşte, de asemenea, şi principiile lumii: răzvrătire, propria îndreptăţire, orgoliu, asuprire (v. 11-14). «Generaţia» noastră este oare mai bună faţă de a lui?

Agur a observat şi a regrupat, pentru instruirea noastră, pe de o parte lucrurile periculoase sau odioase, iar pe de altă parte pe cele înţelepte sau frumoase. Pofta ochilor şi cea a cărnii cer şi una şi alta să fie satisfăcute: „Dă, dă“! Amândouă au aceeaşi mamă nesătulă: lipitoarea, adică această sete de bucurie lipită de fiecare om pentru a-i devora viaţa (v. 15, 16). La aceste pofte se adaugă mândria (1 Ioan 2.16); ea se manifestă în mai multe feluri, însă versetul 17, care trebuie privit cu maximă seriozitate de către toţi tinerii, pune în special accentul pe disprețul faţă de autorităţi şi pe spiritul de independenţă. În paralel cu aceste principii ale lumii, versetele 18 şi 19 prezintă căile tainice ale lui Dumnezeu în judecată şi în dragoste.Versetele 21-23 enumeră patru lucruri detestabile, deoarece răstoarnă ordinea stabilită de Dumnezeu. Apoi ne învaţă că înţelepciunea merge la pas cu conştientizarea propriei slăbiciuni, cu chibzuinţa, cu încrederea, cu comuniunea, cu simţământul nimicniciei (v. 24-28), în timp ce frumuseţea este legată de umblare (v. 29-31). Câte lecţii învăţăm de la un om care se declară prost, dar pe care smerenia îl aşază cu siguranţă în rândul celor pe care Dumnezeu îi socoteşte înţelepţi! (1 Corinteni 1.26-29; 2.12,13; 8.2).

Cine era împăratul Lemuel? Nu-l mai găsim menţionat în nicio altă parte; tot ce cunoaştem despre acest tânăr prinţ sunt recomandările mamei sale, precum şi faptul că numele lui semnifică: „dat lui Dumnezeu“. „Ce (să-ţi spun) fiul promisiunilor mele!“, exclamă această femeie evlavioasă. Ca şi Ana cu privire la micul Samuel, şi ea îşi închină copilul Domnului, Celui care are toate drepturile asupra lui. În această calitate, ea s-a simţit apoi responsabilă de a-l instrui ca pe un adevărat nazireu. Istoria lui Israel a arătat unde-l pot târî femeile şi băutura pe un împărat (1 Împăraţi 11; 16.8,9). Lemuel este pus în gardă cu privire la aceste rele ameninţătoare (Eclesiastul 10.17; Osea 4.11). Apoi el primeşte îndemnuri pozitive: să fie susţinătorul tuturor celor dezmoşteniţi, purtătorul de cuvânt al celor muţi! Am putea cota acest rol ca fiind prea modest pentru un împărat. Aceste instrucţiuni însă conţin esenţa slujbei religioase, potrivit cu Iacov 1.27: să se păstreze neîntinat de lume (de zăpăceala ei, de murdăriile ei) şi să se ocupe de cei năpăstuiţi.Tânărul Lemuel şi-a amintit cuvânt cu cuvânt de „profeţia cu care

mama lui îl învăţa“ (v. 1). Dacă şi voi aţi avut privilegiul de a fi educaţi de o mamă evlavioasă, fiţi atenţi să nu uitaţi niciodată învăţăturile din copilărie (cap. 1.8; 6.20,22)!

Acest admirabil portret al femeii virtuoase ne arată cum Înţelepciunea (însăşi viaţa lui Hristos) poate şi trebuie să fie pusă în practică în toate detaliile vieţii de zi cu zi şi de familie. Tinere creştine, fie ca Domnul să vă dea dorinţa de a-I fi Lui plăcute, asemănându-vă cu această femeie curajoasă, cinstită, cutezătoare! Ce anume o caracterizează? – ea este activă, veselă, energică, miloasă, înţeleaptă, binevoitoare. Câmpul ei de lucru este casa (citiţi Tit 2.4,5); podoaba ei: puterea şi demnitatea (v. 17, 25; comp. cu 1 Petru 3.3…); scopul ei: să-şi onoreze soţul, obiectul fericitului ei devotament (v. 23), şi să aducă roade pentru el (v. 16); secretul ei – acesta ne este dezvăluit abia în versetul 30: ea se teme de Domnul. Cu adevărat, o soţie atât de înzestrată, „cine poate găsi?“. O soţie înţeleaptă vine de la Domnul, răspunde capitolul 19.14.Tot astfel şi voi, tinerilor, nu vă încredeţi într-o judecată făcută în pripă, nici într-una după aparenţe! „Farmecul este înşelător…“ şi a înşelat pe mulţi. Gingăşia trecătoare a unui chip este departe de a fi întotdeauna o reflectare a adevăratelor calităţi creştine. Şi nu uitaţi, la încheierea acestei cărţi, de îndemnul din capitolul 4.23: „Păzeşte-ţi inima mai mult decât tot ce se păzeşte…“. Pentru că ea aparţine în primul rând Domnului!

clickbible.org